

Елементарний склад живих організмів

Матеріали для уроків у 10 кл.

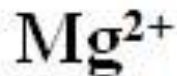
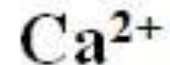
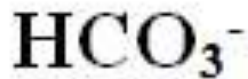
Елементарний склад організмів

Хімічний склад організмів, на відміну від тіл неживої природи, відносно сталий. У живих організмах не виявлено жодного з хімічних елементів, якого б не було в неживій природі. За словами біохіміка В.О.Енгельгардта "глибока корінна відміна від живого полягає у здатності живого - створювати порядок із хаотичного теплового руху молекул".

Группа	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
1							H 1 1,00794	He 2 4,00260						
2	Li 3 6,941	Be 4 9,01218	B 5 10,811	C 6 12,011	N 7 14,0067	O 8 15,9994	F 9 18,9984	Ne 10 20,179						
3	Na 11 22,9897	Mg 12 24,305	Al 13 26,9815	Si 14 28,0855	P 15 30,9737	S 16 32,066	Cl 17 35,453	Ar 18 39,948						
4	K 19 39,0983	Ca 20 40,078	Sc 21 44,9559	Ti 22 47,88	V 23 50,9415	Cr 24 51,9961	Mn 25 54,9380		Fe 26 55,847	Co 27 58,9332	Ni 28 58,69			
5	Cu 29 63,546	Zn 30 65,38	Ga 31 69,723	Ge 32 72,59	As 33 74,9216	Se 34 78,96	Br 35 79,904	Kr 36 83,80						
6	Rb 37 85,4678	Sr 38 87,62	Y 39 88,9059	Zr 40 91,224	Nb 41 92,9063	Mo 42 95,94	Tc 43 97,9072		Ru 44 101,07	Rh 45 102,905	Pd 46 106,42			
7	Ag 47 107,868	Cd 48 112,41	In 49 114,82	Sn 50 118,710	Sb 51 121,75	Te 52 127,60	I 53 126,904	Xe 54 131,29						
8	Cs 55 132,905	Ba 56 137,33	La* 57	Hf 72 178,49	Ta 73 180,947	W 74 183,85	Re 75 186,207		Os 76 190,2	Ir 77 192,22	Pt 78 195,08			
9	Au 79 196,966	Hg 80 200,59	Tl 81 204,380	Pb 82 207,2	Bi 83 208,980	Po 84 209	At 85 210	Rn 86 222						
10	Fr 87	Ra 88	Ac** 89	Ku 104 (281)	Ns 105									
11	Ce 58 140,12	Pr 59 140,90	Nd 60 144,24	Pm 61 144,9128	Sm 62 150,36	Eu 63 151,96	Gd 64 157,25	Tb 65 158,925	Dy 66 162,50	Ho 67 164,930	Er 68 167,26	Tm 69 168,934	Yb 70 173,04	Lu 71 174,967
12	Th 90 232,038	Pa 91 231,0359	U 92 238,028	Np 93 237,0482	Pu 94 244,0642	Am 95 243,0614	Cm 96 247,0703	Bk 97 247,0703	Cf 98 251,0766	Es 99 252,0828	Fm 100 257,0951	Md 101 258,1038	(No) 102 259,1089	(Lr) 103 260,1054

Елементарний склад організмів

Багато елементів присутні в організмах у вигляді іонів: катіонів та аніонів. Концентрація їх у клітинах може істотно відрізнятися від їхньої концентрації у довкіллі. Крім іонів, хімічні елементи є ще складовими частинами різноманітних неорганічних і органічних сполук.

Елементарний склад організмів

Найбільше в організмах макроелементів.

Вони містяться в кількостях 0,1%- 0,01%.

Сумарна частка близько 99,9% їхньої маси.

Натрій

Магній

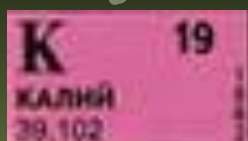
Фосфор

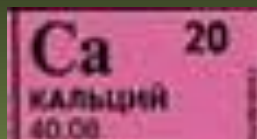
Ферум

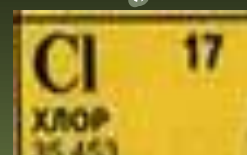
Калій

Кальцій

Хлор

Сульфур

Елементарний склад організмів

Органогенні елементи входять до складу макроелементів і становлять 98% маси живих істот. Вони є основними складовими органічних сполук.

Гідроген

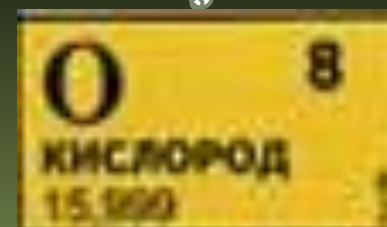
Карбон

Нітроген

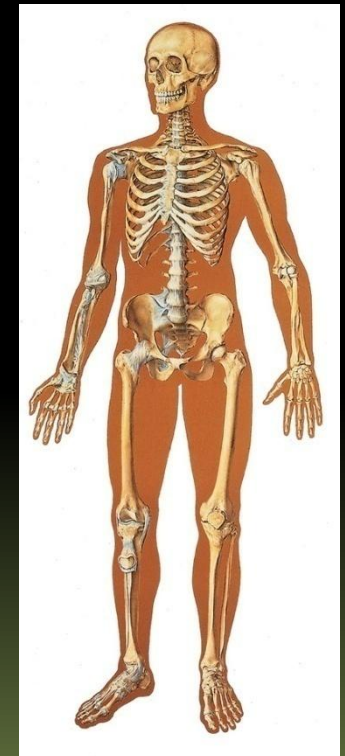
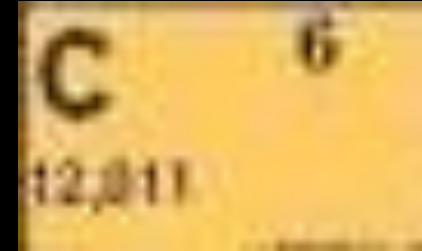
Оксиген

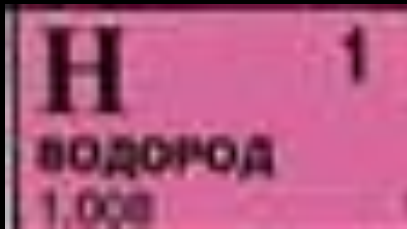
Елементарний склад організмів

Вміст карбону становить 15-18 % від маси клітини. Він входить:

- до складу молекул усіх органічних і багатьох неорганічних сполук;
- до складу зовнішнього скелету ракоподібних, черепашок молюсків та форамініфер;
- до складу внутрішнього скелету хребетних тварин;
- є складовою частиною вуглекислого газу.

Елементарний склад організмів

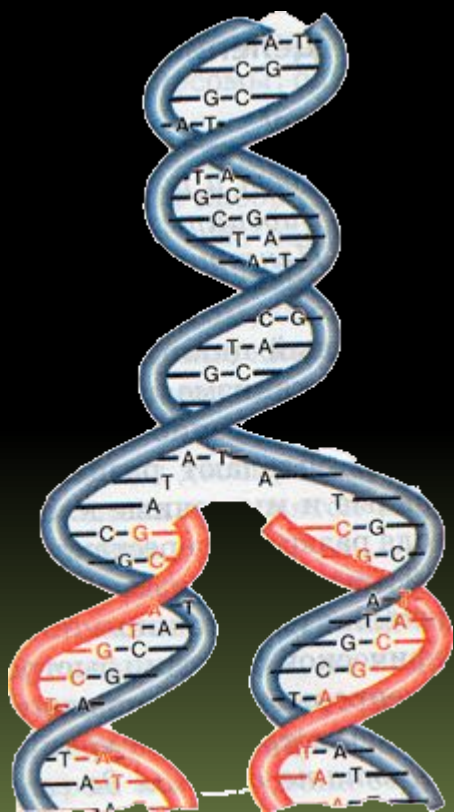
Оксиген та Гідроген входять до складу молекул води, багатьох неорганічних та органічних сполук. Завдяки оксигену у клітинах відбуваються процеси окиснення, при чому вивільняється необхідна для життєдіяльності енергія. Найважливіша роль кисню, звичайно, у процесі дихання організмів.

Елементарний склад організмів

Нітроген є складовою частиною амінокислот, білків, нуклеїнових кислот, АТФ. Атоми нітрогену входять до складу мінеральних сполук, які всмоктують рослини з ґрунту, що необхідні для їхнього росту. Цей газ можуть засвоювати з атмосфери деякі організми – азотфіксуючі бактерії та ціанобактерії. Цим підвищується родючість ґрунтів.

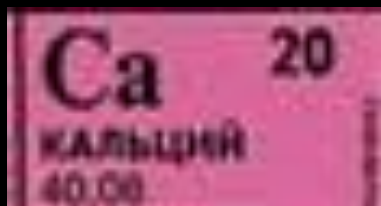
Елементарний склад організмів

Калій та Натрій – одні з основних позитивно заряджених іонів живих організмів, що беруть участь у забезпеченні транспорту сполук через клітинні мембрани.

Калій сприяє регуляції роботи серця та нервової системи. Натрій входить до складу плазми крові.

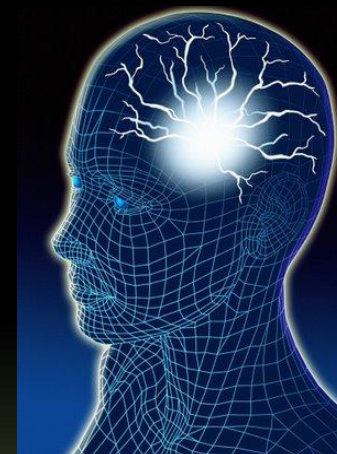
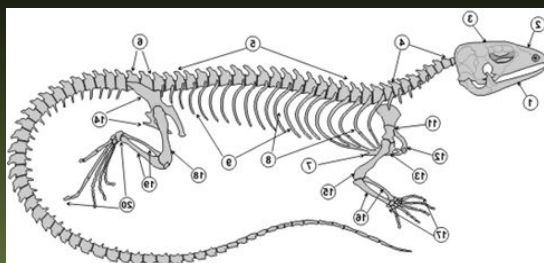
Елементарний склад організмів

Кальцій входить до складу зубів, кісток, черепашок. В іонній формі бере участь у регуляції обміну речовин, скорочень скелетних м'язів. Він необхідний для забезпечення зсідання крові. Сполуки кальцію сприяють нормальній життєдіяльності нервової та серцево-судинної систем. Важливе значення має кальцій для вагітних жінок, щоб формувався скелет зародка та для ростучого організму дітей.

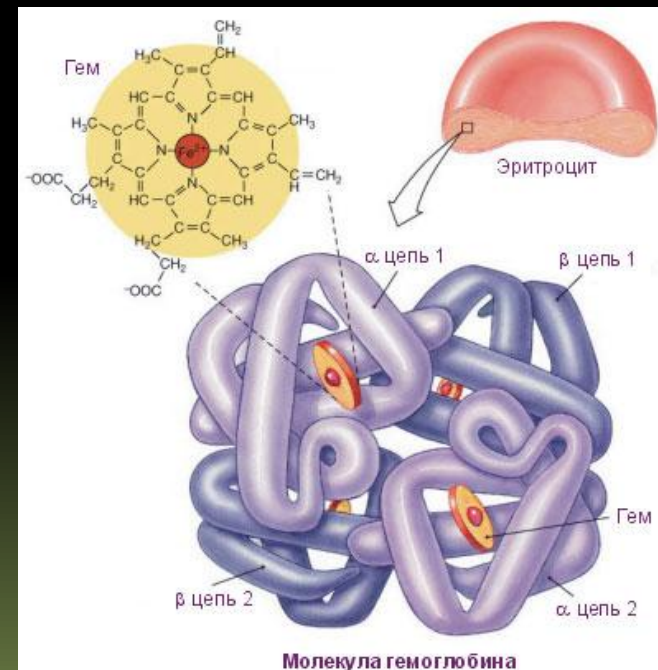
Елементарний склад організмів

Фосфор входить до складу біомолекул. Він є компонентом скелетів різних тварин. Цей елемент сприяє роботі головного мозку. Завдяки йому плоди дозрівають швидше, а самі рослини стають зимостійкішими.

Елементарний склад організмів

Ферум – елемент, що входить до складу гемоглобіну, міоглобіну, складних ферментів. Сполуки феруму необхідні для кровотворення, тому із-за його недостатчі можуть порушуватися процеси утворення еритроцитів.

Елементарний склад організмів

Хлор - основний негативно заряджений іон живих організмів. Входить до складу хлороводневої кислоти – складової шлункового соку. Разом із Натрієм Хлор є складовою частиною плазми крові у концентрації 0,9 %.

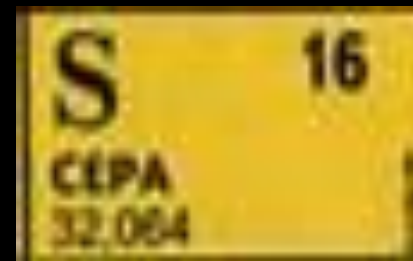
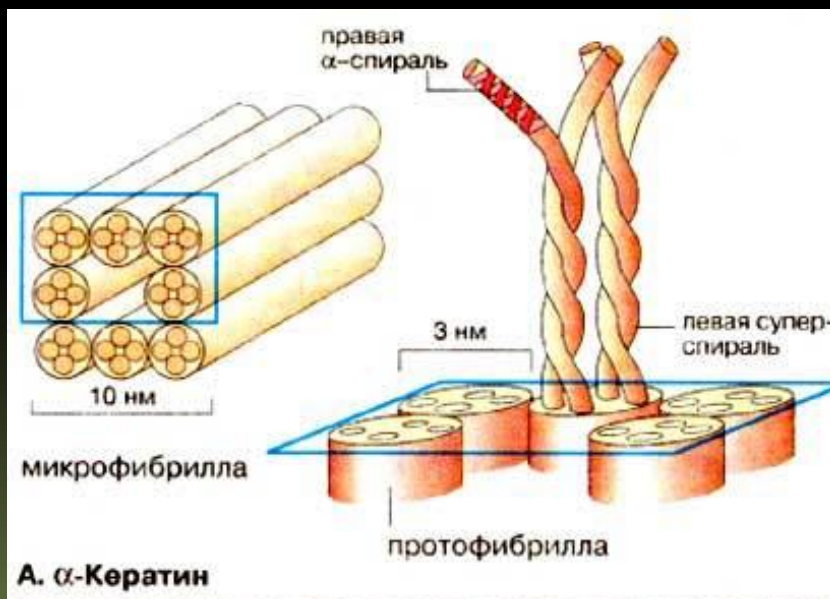
Елементарний склад організмів

Магній – складова частина багатьох ферментів та молекул хлорофілу. А для синтезу самого хлорофілу необхідна наявність Феруму. За нестачі або відсутності цих хімічних елементів листки рослин стають блідо-зеленими. У тварин Магній необхідний для кісток та зубів.

Елементарний склад організмів

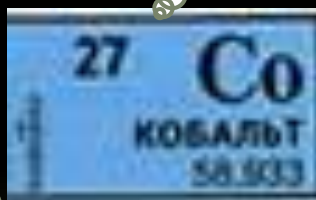
Сульфур входить до складу білка кератину, який входить до складу пір'я і волосся, а також до складу інших біологічно важливих органічних речовин.

Елементарний склад організмів

Мікроелементи в організмах містяться в кількості від 0,001% до 0,000001%. Хоча їх вміст незначний, але роль у забезпеченні нормального функціонування досить важлива.

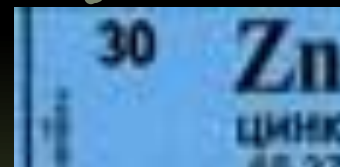
Кобальт

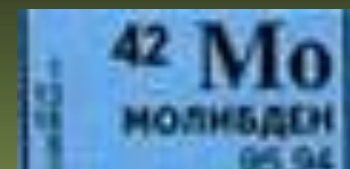
Купрум

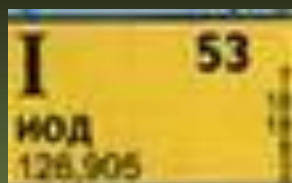
Цинк

Молібден

Йод

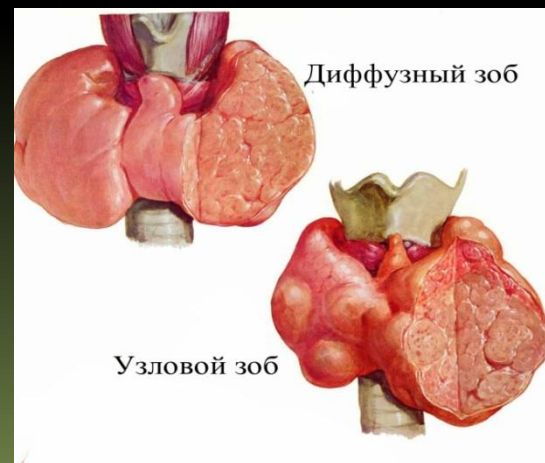
Манган

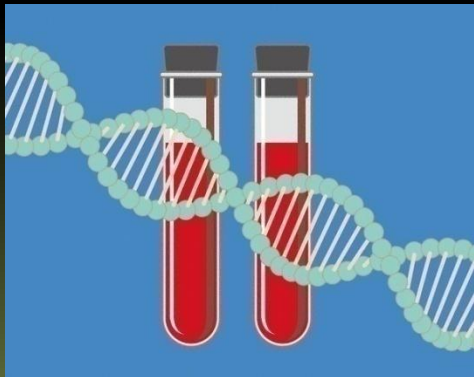
Елементарний склад організмів

Йод необхідний для того, щоб у щитоподібній залозі вироблялись гормони. Недостатня кількість йоду може призвести до порушення синтезу гормонів та появи захворювань. Йод приймає участь у регуляції енергетичного обміну.

Елементарний склад організмів

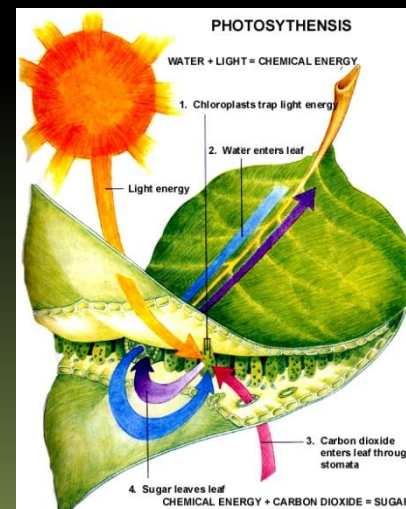

Кобальт і Купрум необхідні для процесів кровотворення. Кобальт входить до складу вітаміну В₁₂ – цианокобаламіну, нестача якого призведе до злякисного недокрів'я. Купрум входить до складу деяких ферментів та дихального пігменту безхребетних тварин – гемоціаніну.

Елементарний склад організмів

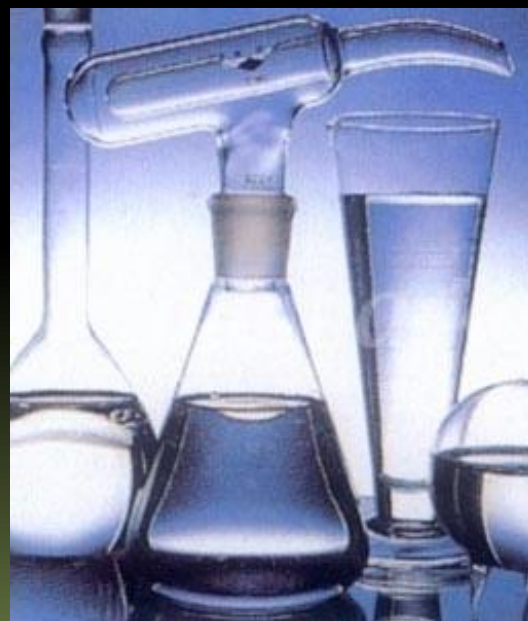

У рослин Манган бере активну участь у процесах фотосинтезу і накопичується у стеблах. В організмах хребетних тварин він сприяє нормальному розвитку кісткової тканини та процесу дихання.

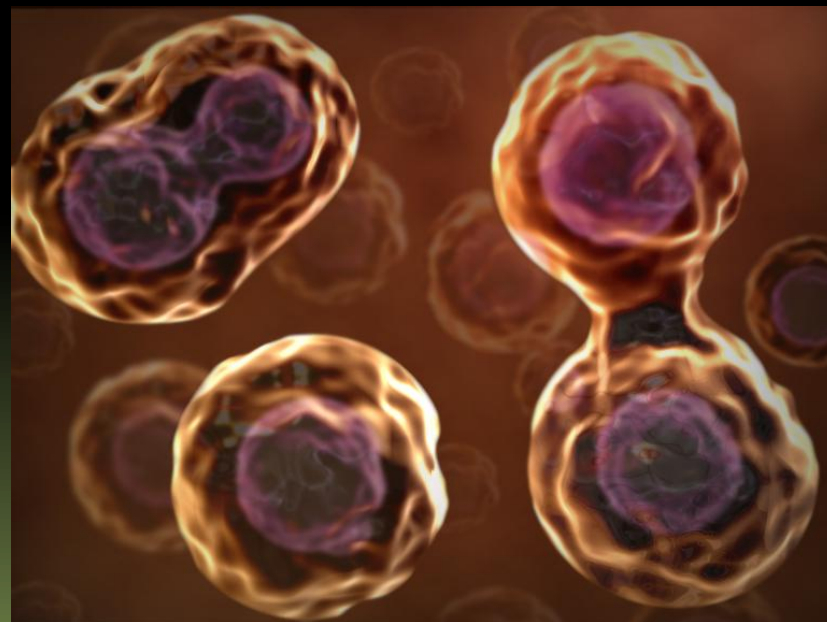
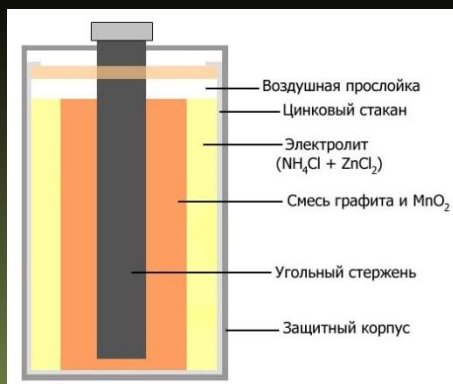
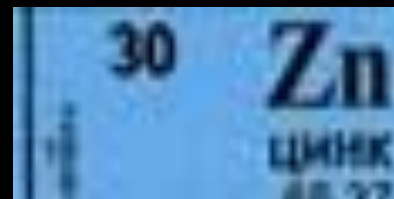
Елементарний склад організмів

Молибден є складовою частиною деяких ферментів. Приймає участь у синтезі амінокислот у рослин, допомагає у фіксації Нітрогену з атмосфери та переробці спиртів.

Елементарний склад організмів

Цинк – компонент деяких ферментів та гормонів. Приймає участь у анаеробному диханні рослин, транспорті вуглекислого газу в крові. Необхідний при розкладі органічних речовин у водному середовищі. А також є невід'ємним при поділі клітин.

Елементарний склад організмів

До складу мікроелементів входять також ультрамікроелементи, кількість яких не перевищує 0,0001%. Їхнє значення для організмів до кінця не визначене. Серед них найважливішими є:

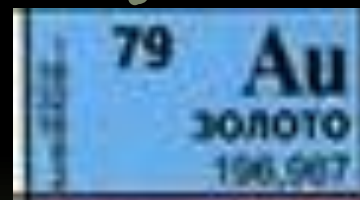
Свинець

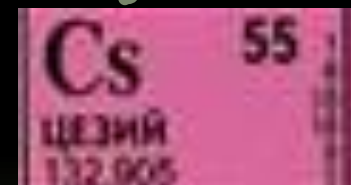
Радій

Золото

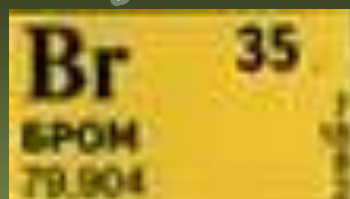
Цезій

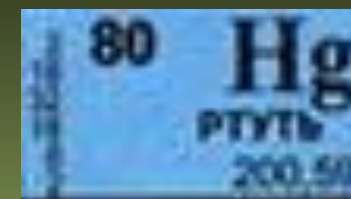
Срібло

Бром

Ртуть

Елементарний склад організмів

Обрати із Періодичної системи елементів Д.Менделєєва:

Г-ы	а	І	б	а	II	б	а	III	б	а	IV	б	а	V	б	а	VI	б	а	VII	б	а	VIII	б			
1																				H 1 1.00794	He 2 4.00260						
2	Li 3 6.941	Be 4 9.01218		B 5 10.811	C 6 12.011	N 7 14.0067	O 8 15.9994	F 9 18.9984	Ne 10 20.179																		
3	Na 11 22.9897	Mg 12 24.305		Al 13 26.9815	Si 14 28.0855	P 15 30.9737	S 16 32.066	Cl 17 35.453	Ar 18 39.948																		
4	K 19 39.0983	Ca 20 40.078		21 Sc	22 Ti 44.9559	23 V 50.9415	24 Cr 51.9961	25 Mn 54.9380																	26 Fe 55.847	27 Co 58.9332	28 Ni 58.69
	29 Cu 63.546	30 Zn 65.38		31 Ga 70.223	32 Ge 72.59	33 As 74.9216	34 Se 78.96	35 Br 79.904	36 Kr 83.80																		
	37 Rb 85.4678	38 Sr 87.62		39 Y 88.9059	40 Zr 91.224	41 Nb 92.9064	42 Mo 95.94	43 Tc																	44 Ru 101.07	45 Rh 102.905	46 Pd 106.42
5	47 Ag 107.8682	48 Cd 112.41		49 In 114.82	50 Sn 118.710	51 Sb 121.75	52 Te 127.60	53 I 126.905	54 Xe 131.29																		
	55 Cs 132.905	56 Ba 137.33		57 La*	72 Hf 178.49	73 Ta 180.947	74 W 183.85	75 Re 186.207																	76 Os 190.2	77 Ir 192.22	78 Pt 195.08
6	79 Au 196.9665	80 Hg 200.59		81 Tl 204.383	82 Pb 207.2	83 Bi 208.980	84 Po 209	85 At 209	86 Rn 222																		
	87 Fr 223	88 Ra 226		89 Ac**	104 Ku (261)	105 Ns (263)																					
7																											
	Ce 58 140.12	Pr 59 140.90	Nd 60 144.24	Pm 61 144.9128	Sm 62 150.36	Eu 63 151.96	Gd 64 157.25	Tb 65 158.925	Dy 66 162.50	Ho 67 164.930	Er 68 167.26																
	Th 90 232.038	Pa 91 231.0369	U 92 238.028	Np 93 237.0482	Pu 94 244.0642	Am 95 243.0614	Cm 96 247.0703	Bk 97 247.0703	Cf 98 251.0796	Es 99 252.0838	Fm 100 257.0951	Md 101 258.0938	(No) 102 259.1039	(Lr) 103 260.1054													

Органогенні елементи .....

Макроелементи .....

Мікроелементи .....

Успіхів
у вивченні
НОВИХ тем!

